שבילי פנחס

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר"

יעקב אבינו מסר נפשו לחזור בלילה על פכים קטנים
הכנה לנס חנוכה שנעשה בפך השמן הטהור שמדליקים בלילה

בפרשתנו פרשת וישלח, דבר בעתו מה טוב להתבונן במאבק הקשה שנאבק שרו של עשו עם יעקב אבינו (בראשית לב-כה):

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו. ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב. ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אותו שם".

וצריך ביאור להבין ולהשכיל, מהו המעשה המיוחד שעשה יעקב אבינו עתה כשהיה בדרכו להתפייס עם עשו, שגרם לשרו של עשו להיאבק עמו. זאת ועוד, מהו הענין שכשראה שרו של עשו שלא היה יכול ליעקב בחר מכל האברים לפגוע דוקא **"בכף ירכו"**.

הגילוי של ה"חתם סופר" בענין הפגם בכף ירכו כ"ף בגימטריא מאה אנשים שהרג הס"מ בכל יום

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה בהקדם גילוי נפלא של מרן ה"חתם סופר" זי"ע ב"דרשות חתם סופר" (חלק א דף פג טור ב), שמבאר ענין הפגם שהטיל שרו של עשו בכף ירך יעקב, על פי מה ששנינו בגמרא (מנחות מג:): **"תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר** (דברים י-יב) **ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך"**. ופירש רש"י שהוא על דרך: **"אל תקרי מה אלא מאה"**.

והנה במדרש תנחומא (פרשת קרח מאמר יב) וכן במדרש רבה (במדבר יח-כא) מבואר כי דוד המלך תיקן לברך מאה ברכות בכל יום, ודרשו כן ממקרא שכתוב (שמואל ב כג-א):

"נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על, משיח אלקי יעקב ונעים זמירות ישראל, הוקם ע"ל בגימטריא מאה כנגד מאה ברכות, שבכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים, בא דוד ותיקנן למאה ברכות, ועתה ישראל מה ה' אלקיך, קרי ביה מאה אלו מאה ברכות, כיון שתקנום נעצרה המגפה".

לפי זה מבאר ה"חתם סופר" הפגם שעשה שרו של עשו בכף ירך יעקב, שרמז לו בכך שהוא עתיד להרוג מאה אנשים מיוצאי ירכו בכל יום כמנין **כ"ף**, ועל כך נאמר **"ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו"**. אולם אחר כך גילה לו הס"מ עצמו איך לבטל מאה מיתות על ידי מאה ברכות בכל יום, וזהו שכתוב **"ויברך אותו שם"**.

ישרא"ל בגימטריא אמ"ת עם ק' ברכות

בדרך זו מבאר ה"חתם סופר" מה שאמר שרו של עשו ליעקב: **"לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל"**. על פי מה שמצינו כי מדתו של יעקב היא **"אמת"** כמו שכתוב (מיכה ז-כ): **"תתן אמת ליעקב"**. והנה הס"מ מצליח ח"ו להמית מישראל לאחר שהחטיאם על ידי שהוא מוריד את האות **א'** מתיבת **"אמת"** ונשארו אותיות **"מת"**, ועל ידי זה המית מאה מישראל בכל יום, כמו שהיה בימי דוד.

לכן תיקן דוד המלך לברך מאה ברכות בכל יום, שהן מסוגלות לבטל את המיתה ומחזירות את האות **א'** לתיבת **"אמת"**, על כן תראה כי **אמ"ת** עם **ק'** ברכות עולות בגימטריא **ישרא"ל**. וזהו שאמר שרו של עשו **"לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל"**, כי על ידי שישראל מזרע יעקב שנקרא **"אמת"** יברכו מאה ברכות בכל יום, יצטרפו **ק'** ברכות עם **אמ"ת** שעולה בגימטריא **"ישראל"**. זהו תוכן דבריו הקדושים.

ויש לומר כי ענין זה רמוז בכתוב שמשם למדו חכמינו ז"ל שצריך לברך מאה ברכות בכל יום: **"ועתה ישראל"**, מכיון שאנו נקראים בשם **ישרא"ל**, מזה תשכיל להבין כי **"מה ה' אלקיך שואל מעמך"**, אל תקרי **"מה"** אלא **"מאה"** ברכות, שיחד עם מדתו של יעקב **אמ"ת** עולה בגימטריא **ישרא"ל**.

יומתק להבין בזה הטעם שזכה דוד המלך לתואר **"נעים זמירות ישראל"**, באותו כתוב שרמוז בו שתיקן לברך מאה ברכות: **"נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על, משיח אלקי יעקב ונעים זמירות ישראל"**, כי מאחר שבפסוק זה נזכר **"הוקם על" - ע"ל** בגימטריא **ק'** ברכות שתיקן, לכן מכנהו הכתוב משיח **"אלקי יעקב"**, כי לדוד המלך נתגלה מה שגילה הס"מ ליעקב אבינו הסגולה של מאה ברכות, ומטעם זה זכה דוד לתואר **"נעים זמירות ישראל"**, כי הוא תיקן לישראל לזמר לה' מאה ברכות בכל יום שמהן יוצא מספר **ישרא"ל**.

הנה מה טוב ומה נעים לבאר לפי ה"חתם סופר" פירוש הפסוקים: **"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו"**, כי יעקב מצד עצמו היה כולו קודש ולא היה שרו של עשו יכול לשלוט עליו, **"ויגע בכף ירכו"**, שפגע ביוצאי ירך יעקב בדורות הבאים שלא יהיו בשלימות כיעקב, להמית מהם בכל יום מאה אנשים כמספר **כ"ף**, ומרוב צערו **"ותקע כ"ף ירך יעקב בהאבקו עמו"**.

אולם הקב"ה עשה חסד עם יעקב אבינו, שנמשך המאבק עד עלות השחר, שאז ביקש ממנו שרו של עשו **"ויאמר שלחני כי עלה השחר"**, והשיב לו יעקב **"לא אשלחך כי אם ברכתני"**, רק אם תגלה לי את סוד הברכה, שעל ידה אוכל לבטל את כוחך בעתיד שלא תוכל להרוג מאה אנשים מיוצאי ירכי בכל יום, והוכרח שרו של עשו לגלות לו הסוד, שביטול המיתה הוא על ידי שיברכו מאה ברכות בכל יום.

לכן הוסיף שרו של עשו לומר: **"ויאמר אליו מה שמך, ויאמר יעקב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל"**, כי בשם **ישרא"ל** רמוזות **ק'** ברכות המצטרפות למדת **אמ"ת** של יעקב שעולה בגימטריא **ישרא"ל**. וזהו שמפרש הטעם לשם ישראל **"כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל"**, כי בשם **ישרא"ל** התגבר יעקב אבינו על הס"מ שלא יוכל להמית **ק'** אנשים מישראל בזכות **ק'** ברכות, ועל כך מסיים הכתוב **"ויברך אותו שם"**, שגילה לו הס"מ הסגולה של מאה ברכות בכל יום להינצל ממאה מיתות.

יעקב אבינו מסר נפשו לחזור על פכים קטנים לעשות פועל דמיון לנס חנוכה בפך השמן הטהור

כעבדא קמיה מאריה נראה לברר מקחו של צדיק מרן ה"חתם סופר" זי"ע, ליישב הפליאה הגדולה מה ראה שרו של עשו דוקא עכשיו, אחרי שכבר עברו שנים רבות מאז שלקח יעקב את הברכות מעשו, לפגוע בכף ירכו של יעקב, ולגלות לו שהוא עתיד להמית מאה אנשים בכל יום משום שלא בירכו מאה ברכות בכל יום. זאת ועוד, מהו הקשר בין מאה אנשים שהרג בכל יום למה שנגע דוקא בכף ירך יעקב, הן אמת כי **כ"ף** בגימטריא מאה, אבל מה ענין "**כף ירך יעקב**" למאה המיתות.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שפירש רש"י ומקור הדבר בגמרא (חולין צא:): "**ויותר יעקב לבדו, אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם**". ושנינו עוד בגמרא (שם): "**ויאבק איש עמו עד עלות השחר, אמר רבי יצחק מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה**". ופירש רש"י: "**מדקאמר עד עלות השחר, שמע מינה לא ניתנה רשות למזיק להזיק ביום, לפיכך לא הוצרך שמירה**".

ויש לתמוה על יעקב אבינו עמוד התורה שהכתוב מעיד עליו (שם כה-כז): "**ויעקב איש תם יושב אהלים**", ופירש רש"י: "**אהלו של שם ואהלו של עבר**". ואחר כך כשברח מעשו אחיו לפני שהלך לחרן היה טמון י"ד שנה בבית מדרשו של עבר ועסק בתורה, כמו שפירש רש"י (שם כח-יא): "**י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה**", הרי ברור שלמד שם גם כן הלכה זו שלא יצא תלמיד חכם יחידי בלילה, אם כן איך סיכן את נפשו לצאת יחידי בלילה כשניתנה רשות למזיק להזיק כדי להשיג פכים קטנים, ולא המתין לחזור עליהם ביום כשאין רשות להזיק.

רחש לבי דבר טוב לבאר הענין בזה, על פי הקדמה יקרה מאירת עינים מדברי רבותינו הקדושים מאורי עולם, ה"מגלה עמוקות", השל"ה הקדוש וה"חתם סופר" זי"ע [שנביא לשון קדשם להלן], שגילו לנו חידוש גדול לבאר הענין שטרח יעקב באותו לילה לחזור על אותם פכים קטנים, שהתכוון לעשות בכך הכנה לנס חנוכה שהיה עם פך אחד של שמן טהור, כמו ששנינו בגמרא (שבת כא:):

"**מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון... שכשנכנסו יוונים להיכל טימאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה**".

הנה כי כן זהו הענין שמסר יעקב נפשו לחזור על פכים קטנים, כדי לעשות בזה הכנה לנס חנוכה בפך אחד של שמן טהור. ונראה לבאר לפי זה מה שאמרו בגמרא שחזר על "**פכין קטנים**" בלשון רבים, אף שבחנוכה נמצא רק פך אחד של שמן, כי מאחר שעשה הקב"ה נס לישראל שנתרבה השמן להדליק בו שמונה ימים, הרי זה כאילו היו שמונה פכים קטנים.

ויש להוסיף תבלין לבאר ענין זה על פי קושייתו הידועה של ה"בית יוסף" (או"ח סימן תרע), על מה שקבעו חכמינו ז"ל שמונת ימי חנוכה על נס הנרות שהדליקו ממנו שמונה ימים, כי מאחר שמצאו פך אחד של שמן טהור שהיה בו כדי להדליק יום אחד, נמצא שלא היה הנס אלא שבעה ימים. ותירץ באחד מן התירוצים שבכל לילה אחרי שרוקנו את הפך למלא את הנרות בשמן נתמלא הפך מחדש בשמן, נמצא שבנס חנוכה היו כאילו שמונה פכים.

יעקב אבינו מסר נפשו על פכים קטנים פועל דמיון לחשמונאים למסור נפשם כנגד היוונים

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שמסר יעקב אבינו את נפשו לחזור על הפכים הקטנים דוקא בלילה בזמן שליטת המזיקים, על פי מה שכתב הרמב"ן פרשת לך לך (בראשית יב-ו):

"**אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו** (מדרש תנחומא פרשת לך אות ט) **כל מה שאירע לאבות סימן לבנים. ולכן יאריכו הכתובים בסיפור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאילו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלושת האבות, יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבוא לזרעו**".

והוסיף שם הרמב"ן עוד כלל גדול, שכל מעשה אבות היה בבחינת פועל דמיון לדורות הבאים, ובלשון קדשו: "**ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזירה מתקיימת על כל פנים, ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות... ולפיכך החזיק הקדוש ברוך הוא את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להיעשות בזרעו**".

הנה כי כן יאירו עינינו להבין הטעם שמסר יעקב אבינו את נפשו לחזור אחרי פכים קטנים דוקא בלילה בזמן שליטת המזיקים, כי התכוון לעשות בכך פועל דמיון ללמד את החשמונאים, שדוקא בזמן שליטת מלכות יון הרשעה, אשר חכמינו ז"ל מגדירים אותה במדרש (ב"ר ב-ד): "**וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל**", ילכו בדרכו של יעקב למסור את נפשם להילחם כנגד היוונים, אף שהיו חלשים כנגד גבורים ומעטים כנגד רבים.

מה מאד יומתק להבין בזה הטעם שתיקנו החשמונאים מצות הדלקת נרות חנוכה דוקא בלילה אחרי שקיעת החמה, כי רצו לרמז בכך כי הטעם שמסרו נפשם להילחם כנגד היוונים, וחפץ ה' בידם הצליח שנצחו במלחמה, הוא משום שלמדו כן מיעקב אבינו שמסר נפשו לחזור אחרי הפכים הקטנים של נס חנוכה דוקא בלילה בזמן שליטת המזיקים, ושמר עליו הקב"ה שלא יוכל שרו של עשו שהוא הס"מ לשלוט עליו, ולכן זכר לנס זה קבעו החשמונאים להדליק נרות חנוכה דוקא בלילה.

המקור מהשל"ה הקדוש וה"מגלה עמוקות" "ויזרח 'לו' השמש" - ל"ו נרות חנוכה

עתה נביא את המקורות שחזר יעקב על פכים קטנים של חנוכה, והנה המקור הראשון

מגלה עמוקות: יעקב מסר נפשו לחזור על "פכים קטנים" הכנה לנס חנוכה בפך אחד של שמן טהור

"ויגע בכף ירכו" שפגם בירך שמאל של יעקב שהיא כנגד מדת הוד שתיקנו החשמונאים בנס חנוכה

מגלה עמוקות: "ויזרח לו השמש" רמז על ל"ו נרות חנוכה לרפאות את צליעתו של יעקב אבינו שנגרמה על ידי הפגם במדת ההוד

של"ה הקדוש: "ובודאי יש דברים גדולים רמוזים בפכים קטנים, ואז תבין גם כן סוד פך שמן של חנוכה"

חתם סופר: "ויגע בכף ירכו" - כ"ף בגימטריא ק',
שרו של עשו גילה לו שהוא עתיד להמית מאה אנשים כל יום

"ויברך אותו שם" - שרו של עשו גילה ליעקב הסגולה
לברך מאה ברכות בכל יום לבטל מאה מיתות

"ישראל יהיה שמך" - ישרא"ל בגימטריא מדתו של יעקב אבינו
אמ"ת יחד עם ק' ברכות שצריך לברך בכל יום

דוד המלך נקרא: "נעים זמירות ישראל",
כי הוא תיקן לברך מאה ברכות שמהן יוצא מספר ישרא"ל

לכך בדבריו הקצרים של השל"ה הקדוש (פרשיות וישב מקץ ויגש תורה אור אות יב) שכתב בלשון קדשו: **"והנה כתיב ותקע כף ירך יעקב, וזה בא ליעקב על שנשאר יחידי, כי שכח פכים קטנים והלך אחריהם, ובודאי יש דברים גדולים רמוזים בפכים קטנים, ואז תבין גם כן סוד פך שמן של חנוכה".** והאריך לבאר הענין בזה בדרך סוד.

והנה עוד מקור לכך בדברי ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן סו) שכתב בלשון קדשו: **"ראה משה מה שיהיה בימי חשמונאי... שאז נתקן מדת הוד ירך יעקב בפך של שמן, שהם סוד פכים קטנים של יעקב, ונעשה הנס בח' ימים".** וכן כתב ה"מגלה עמוקות" עוד בפרשת מקץ: **"לכן תיקנו להודות ולהלל, כי אז נתקן הוד... שהיה יעקב צולע על ירכו כאשר מסר נפשו על פך של שמן, ויזרח לו השמש, הן הן** (ישעיה ו-ב) **שרפים עומדים ממעל לו".**

כאשר נתבונן נראה שהוא מגלה לנו ב' חידושים, חידוש אחד שיעקב אבינו חזר על פכים קטנים כדי לעשות הכנה לנס חנוכה בפך השמן, וחידוש שני שהוא מבליע בתוך דבריו הקדושים, כי שרו של עשו נלחם עם יעקב למנוע ממנו הנס של חנוכה, וכאשר ראה שאינו יכול לו נגע בכף ירכו, לפגום ברגל שמאל שהיא כנגד מדת הוד, אשר כפי שיתבאר לפנינו בשם רבינו האריז"ל תיקן מתתיהו בן יוחנן כהן גדול מדת הוד בשמונת ימי חנוכה [ואי"ה להלן נרחיב הביאור על הפגם במדת הוד והתיקון על כך בנס חנוכה].

לפי האמור מוסיף ה"מגלה עמוקות" רמז נפלא בפסוק (בראשית לב-לב): **"ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו".** ופירש רש"י: **"ומדרש אגדה ויזרח לו לצרכו לרפאות את צליעתו".** והרמז בזה **"ויזרח לו השמש" - ל"ו** דייקא, שזרח עליו האור הגדול של **ל"ו** נרות חנוכה שעתידים בניו להדליק בחנוכה, כדי לרפאות את צליעתו ברגל שמאל שהיא כנגד מדת הוד, כי בחנוכה זכו החשמונאים לתקן מדת הוד כמו שיתבאר לפנינו.

הנה מה טוב ומה נעים לרמז ענין זה במה שכתוב לפני שחזר יעקב אבינו בלילה לקחת את הפכים הקטנים (לב-כד): **"ויקחם ויעבירם את הנחל ויעבר את אשר לו".** רמז לנו הכתוב בכך כי יעקב אבינו המשיך על שורש נשמות כל י"ב השבטים **"את הנחל" - נח"ל** נוטריקון **ל'הדליק נ'ר ח'נוכה,** ומוסיף הכתוב עוד **"ויעבר את אשר לו" - ל"ו** דייקא, שעשה הכנה לשמונת ימי חנוכה שמדליקים בהם **ל"ו** נרות.

מקור נוסף מה"חתם סופר" וה"דברי חיים"
"ויותר יעקב לבדו" - "לכדו" של נס חנוכה

יסוד נשגב זה מבואר גם כן בדברי מרן ה"חתם סופר" זי"ע ב"תורת משה" (פרשת וישלח ד"ה ויאמר למה זה תשאל לשמי), כי יעקב אבינו סלל ברוח קדשו ובתפלתו את הדרך לנס של חנוכה, שמבאר בדברי קדשו מאמר חכמינו ז"ל שדרשו על הכתוב **"ויותר יעקב לבדו"**, אל תקרי **"לבדו"** אלא **"לכדו".**

ויש לציין כי מאמר זה הובא בדברי רבינו בחיי על הפסוק: **"ויותר יעקב לבדו, דרשו רבותינו ז"ל לכדו קרי ביה, מלמד שחזר על פכין קטנים".** וכן מצינו מאמר זה ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" (שם): **"ויותר יעקב לבדו, פירש רש"י מלמד שנשאר על פכים קטנים, וסמך לדבר מדכתיב לבדו, אל תיקרי לבדו אלא לכדו".** ומבאר ה"חתם סופר" הענין בזה בלשון קדשו:

"ויש לומר על פי מה שאמרו חז"ל על ויותר יעקב לבדו - לכדו, שנשאר על פכים קטנים. ואפשר לומר לפי מה דאיתא ברוקח בהלכות פורים (סימן רלה), **שיעקב היה רואה עכשיו כל העתידות שיבואו על בניו, ורמז על זה** (בראשית לב-יב) **ה'צילני נ'א מ'יד ראשי תיבות המן, ותיקן עכשיו הכל להצלחת בניו... וגזירת המן נכלל בגלות מדי, ואחר כך בין מדי לאדום היה יון, ושם זכו ישראל לנס חנוכה, וזה מרומז בויותר יעקב לבדו, שהתבונן מה יש לו עוד לתקן בגזירת יון, וזהו לכדו שיעשה נס לבניו וידליקו נרות חנוכה".**

וכן מבואר עוד ב"תורת משה" (פרשת וישב בפסוק וישב ראובן אל הבור) שיעקב אבינו חזר על פכים קטנים, להכין את הפך שמצאו החשמונאים שהיה חתום בחותמו של כהן גדול. וכן מבואר ב"דברי חיים" להגה"ק מצאנז זי"ע (חנוכה דף סא טור ב): **"ולזה מבואר במדרש שיעקב שכח פכים קטנים, היינו הפך של נר חנוכה".**

הנה כי כן מכל האמור יפתח לנו פתח להבין פירוש הכתוב: **"ויותר יעקב לבדו"**, שחזר בלילה על פכים קטנים של חנוכה, **"ויאבק איש עמו עד עלות השחר"**, שרו של עשו נאבק עמו לקחת ממנו הפכים הקטנים שהכין לנס חנוכה, **"וירא כי לא יכול לו" - ל"ו** דייקא, שלא היה יכול לבטל את הנס של חנוכה שמדליקים בו **ל"ו** נרות, **"ויגע בכף ירכו"**, שפגם במדת הוד שהיא בבחינת רגל שמאל, **"ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו"**, שהיה צולע על ירכו בגלל הפגם במדת הוד. אמנם בסופו של דבר **"ויזרח לו השמש"** - זרח עליו האור הגנוז של **ל"ו** נרות חנוכה, **"והוא צולע על ירכו"**, כדי לרפאות את צליעתו על ידי התיקון של מדת הוד.

הפגם במדת הוד רגל שמאל של יעקב אבינו
והתיקון במדת הוד בשמונת ימי חנוכה

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר הקשר בין מה שחזר יעקב אבינו על הפכים הקטנים כדי לעשות הכנה לנס חנוכה, ובין מה שפגם שרו של עשו ברגל שמאל של יעקב שהיא כנגד מדת הוד, על פי מה שהאריכו בספרים הקדושים בשם רבינו האריז"ל (פרי עץ חיים שער החנוכה), הטעם שתיקנו חכמינו ז"ל שמונת ימי חנוכה בהלל והודאה, כמבואר בגמרא (שבת כא:): **"קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה"**, כי בשמונת ימי חנוכה תיקן מתתיהו את מדת ההוד שפגם בה שרו של עשו כשנגע בכף ירכו של יעקב.

וכן מבואר ענין זה ביתר שאת ב"תיקוני זוהר" (כח: כט.): **"הוד, תמניא יומי דחנוכה".** פירוש, שמונת ימי חנוכה הם כנגד הוד שהיא המדה השמינית מלמעלה למטה: **כתר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד.** וביאור הענין בזה על פי מה שמבואר בזוהר הקדוש (בראשית כו:), כי שרו של עשו שהוא הס"מ פגע ברגל שמאל של יעקב, וידוע כי רגל ימין היא כנגד מדת נצח, ורגל שמאל היא כנגד מדת הוד, כמבואר בתיקוני זוהר במאמר "פתח אליהו" (הקדמה יז.): **"נצח והוד תרין שוקין".**

נמצא שכאשר פגע הס"מ ברגל שמאל של יעקב פגע במדת הוד, וזהו שמבואר בזוהר (שם): **"הוד שוקא שמאלא דעלה אתמר ליעקב והוא צולע על ירכו"**. וכתב על זה בהגהות "נצוצי אורות" להגה"ק החיד"א זצ"ל (אות א): **"מכאן משמע דבירך שמאל אחז המלאך ליעקב והוא נגד הוד"**.

מה נפלאים דברי השל"ה הקדוש (חנוכה) שמבאר לפי זה הטעם שתיקנו חכמינו ז"ל לומר **"על הנסים"** בתפלת שמונה עשרה דוקא בברכת הודאה **"מודים אנחנו לך"**, שבה אנו משתחווים להקב"ה בברכת הודאה בשתי הרגלים שהן כנגד נצח והוד, כדי לתקן בזה את הפגם במדת הוד שהיא רגל שמאל, ומאחר ששתי הרגלים קשורות זו בזו, שהרי אי אפשר ללכת ברגל אחת בלבד, נמצא כי כשנפגמה רגל שמאל נפגמה גם רגל ימין, לכן ההשתחוואה בברכת הודאה היא בשתי הרגלים נצח והוד.

יסוד כל התורה הוא הודאה להקב"ה המבטלת את הקליפה של כוחי ועוצם ידי

בדרך המלך נלך לבאר מדוע היה חשוב כל כך לשרו של עשו להילחם כנגד הפכים הקטנים של נס חנוכה, וכשראה שלא עלה בידו לבטלם פגע בכף ירכו של יעקב שהוא כנגד מדת הוד, בהקדם לבאר מה שתיקנו לומר בנוסח על הנסים: **"כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך"**, ודקדקו המפרשים איך אפשר להשכיח מן האדם את התורה שהיא תלויה בזכרון של אדם.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שמצינו כי שורש קיום מצוות התורה הוא, מחמת הכרת הטוב שמכירים ישראל להקב"ה שהוציאנו ממצרים. דבר זה אנו למדים ממה שפתח הקב"ה במתן תורה את עשרת הדברות (שמות כ-ב): **"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"**. ופירש רש"י בשם המכילתא: **"כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי"**.

נמצינו למדים מזה יסוד גדול כי החובה המוטלת על ישראל לקיים תורה ומצוות, היא משום שהם חייבים להכיר טובה להקב"ה שתיקן את נשמתם בהוצאתם ממצרים ששקעו שם במ"ט שערי טומאה. וזהו שאומר הקב"ה (ישעיה מג-כא): **"עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו"**. ופירש רש"י: **"עם זו יצרתי לי, למען תהלתי יספרו"**. הרי מבואר כי תכלית יצירת ישראל היא כדי שיספרו תהילות ה', שבכך אנו מביעים את הכרת הטובה לה' על כל הטוב אשר גמלנו ברוב רחמיו וחסדיו.

והנה מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ח-יא): **"השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך לבלתי שמור מצוותיו ומשפטיו וחוקותיו אשר אנכי מצוך היום. פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת. ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה. ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים... ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל"**.

הרי לנו דברים ברורים כי שורש הקליפה של שכחת הקב"ה ותורתו, הוא על ידי שהיצר הרע מכניס באדם קליפת הגאוה שיטעה לחשוב **"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"**, והעצה להתגבר על קליפת שכחת ה' ותורתו, היא להזכיר לעצמו בכל עת ובכל שעה מה שהקב"ה מצווה אותנו: **"וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל"**.

הנה כי כן יתבאר היטב הטעם שתיקנו לומר **"כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך"**, שהתנגדו למדת ההודאה לה', וביקשו להשריש בהם את קליפת הכפירה של **"כוחי ועוצם ידי"**, שעל ידי זה מתבטל קיום כל מצוות התורה שהוא מצד הכרת טובה להקב"ה. וזהו הטעם שהדגישו לומר **"על עמך ישראל"** דייקא, שנקראו **ישרא"ל** על שם השילוב של מאה ברכות עם מספר **אמ"ת**.

על המגן של החשמונאים היה כתוב "מכבי" ראשי תיבות מ' כ'מוכה ב'אלים י' וכן ב'רוך כ'בוד י' מ'מקומו

יומתק להבין בזה מה שכתבו החשמונאים על המגן שלהם **"מכבי"**, וכתב בשל"ה הקדוש (מסכת תמיד פרק תורה אור אות ב), כי **מכב"י** נוטריקון (שמות טו-יא): **"מ' כ'מוכה ב'אלים י'י"**. וכן הוא נוטריקון שלא כסדר האותיות (יחזקאל ג-יב): **"ב'רוך כ'בוד י' מ'מקומו"**, כי יצאו למלחמה אף שידעו שהם חלשים ומעטים כנגד היוונים הרבים והחזקים, כי בטחו בשם **הוי"ה** שיעשה להם הקב"ה נס למעלה מדרך הטבע.

הנה כי כן זהו הענין שחזר יעקב על פכים קטנים של נס חנוכה, כדי להשריש בכל אחד מישראל שצריך להודות לה' על כל דבר ודבר, אשר כפי המבואר הוא יסוד כל התורה. וזהו גם כן הטעם שנלחם שרו של עשו עם יעקב לקחת ממנו הפכים הקטנים של נס חנוכה, וכשראה שלא הצליח **"וירא כי לא יכול לו"**, שלא היה יכול לבטל **ל"ו** נרות חנוכה, **"ויגע בכף ירכו"**, לפגוע במדת **"הוד"** להשכיח מן האדם שעל כל דבר בחיים צריך להודות ולהלל לה', אולם הקב"ה עמד לימינו של יעקב **"ויזרח לו השמש"**, להאיר לו מהאור הגנוז של **ל"ו** נרות חנוכה, ובכך ריפא את יעקב מצליעתו בפגם של כף ירך יעקב מדת ההוד.

מעתה יאירו עינינו להבין הטעם ששרו של עשו נלחם כל כך כנגד מאה ברכות הודאה שמברכים ישראל בכל יום, כי הוא יודע שאם נודה לה' בכל יום על כל הטוב אשר גמלנו, כי אז נרגיש מחויבים לקיים את כל התורה, ומכלל הן אתה שומע לאו, כי על ידי ביטול מדת ההודאה עלול האדם לפרוק מעליו עול תורה ומצוות. וזהו ענין הפגם בכף ירך יעקב ובפרט ברגל שמאל שהיא מדת **"הוד"**, שלא לכרוע ברך לה' בהודאה כדי לבטל בכך קיום כל התורה.

אמנם יעקב אבינו התגבר עליו, כמו שכתוב **"ויזרח לו השמש"**, לעשות הכנה לכל הדורות הבאים אחריו, להאיר לנו על ידי **ל"ו** נרות חנוכה כדי לתקן את הפגם במדת ההוד שנרמז בצליעתו של יעקב אבינו, שנכרע ברך לפני הקב"ה בברכת **"מודים אנחנו לך"**, ועל ידי זה נזכה לקיים את כל התורה שקיומה מיוסד על הכרת טובה להקב"ה.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו – לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

משפחת קעסט הי"ו – לעילוי נשמת מרדכי צבי ז"ל בן ילחט"א יצחק אלימלך קעסט, נלב"ע כ"ג כסלו תשפ"ב

להורדת המאמרים shvilei.com לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com

שבילי פנחס

שבילי הרקיע

הגילוי הנפלא של המקובל האלקי בעל "ברית כהונת עולם"

"ויירא יעקב מאד ויצר לו"

שורש הישועה הוא בסוד הכתוב "בכל צרתם לו צר"

בכ"ל צרת"ם בגימטריא אלה"י אברה"ם אלה"י יצח"ק ואלה"י יעק"ב

בפרשתנו פרשת וישלח אנו למדים על תפלתו של יעקב אבינו כשהלך להיפגש ולהתפייס עם עשו אחיו (בראשית לב-ח):

"ויירא יעקב מאד ויצר לו... ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק, ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך. קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך, כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות. הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו".

דבר בעתו מה טוב להעלות על שלחן מלכים גילוי נפלא מהמקובל האלקי הכהן הגדול רבי יצחק אייזק מקאריץ בספר הקדוש "ברית כהונת עולם", אשר דברי תורתו נאמרו בפי כל הצדיקים בסילודין, וכדרכו בקודש הוא כותב את הדברים בקצרה, ומשלב בהם סודות נשגבים מענין לענין, אמרתי לברר מקחו של צדיק ולבאר את דבריו הקדושים, שיהיה מובן לכל מי שנפשו אוותה להרוות את צמאונו בעולמו הגנוז של אותו קדוש.

"יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלקי יעקב... מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה"

פתח דברינו יאיר במאמר הגמרא (ברכות סד.): **"מאי דכתיב** (תהלים כ-ב) **יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלקי יעקב, אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה".** מבאר ה"ברית כהונת עולם" (מאמר איל אחר פרק מא) [שנדפס מחדש מכתב יד קדשו] הכוונה בזה, על פי מה שמגלה לנו יסוד גדול בלשון קדשו:

"בהיות גלות מצרים בטרם התגלות שם 'אלקי יעקב' בתורה, ולא נאמר עדיין כי אם 'אלקי אברהם ואלקי יצחק' בחלום הסולם, כי בהיות נחלת יעקב בלי מצרים, יש לאל ידו לבטל כל המצרים והמעיקים, ובחינת נחלת יעקב הוא שם 'אלקי יעקב'... ואולם נחלת אברהם ויצחק בימין ושמאל, נאחזו שם המצרים בסוד עשו וישמעאל, מה שאין כן בחינת האמצעית ליעקב, ומשום הכי קודם שנתגלה תואר 'אלקי יעקב' היו בגלות מצרים, כי לא נתגלה שם המשגב ביום צרה, עד שנתגלה במראה הסנה למשה רבינו ע"ה ושם נאמר התואר הזה".

כעבדא קמיה מאריה נרחיב לבאר דבריו הקדושים, על פי הידוע כי אברהם אבינו שמדתו חסד בקו ימין, יש בו אחיזה מצד ישמעאל שהוא בבחינת חסד דקליפה, וכן יצחק אבינו שמדתו גבורה בקו שמאל, יש בו אחיזה מצד עשו שהוא בבחינת גבורה דקליפה, אבל יעקב אבינו שמדתו תפארת בקו האמצעי הכלולה מחסד ומגבורה, אין לכוחות הקליפה שום אחיזה בו, ולכן היתה מיטתו שלימה י"ב שבטי י"ה שהיו כולם צדיקים.

וזהו הסוד שדרשו בגמרא (שבת קיח.): **"כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר** (ישעיה נח-יד) **אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו', לא כאברהם שכתוב בו** (בראשית יג-יז) **קום התהלך בארץ לארכה וגו', ולא כיצחק שכתוב בו** (שם כו-ג) **כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל, אלא כיעקב שכתוב בו** (שם כח-יד) **ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה".**

והביאור בזה כי אברהם אבינו ויצחק אבינו ששורשם בקדושה הוא רק באחד משני הקצוות, אברהם חסד מימין ויצחק גבורה משמאל, לכן נחלתם היא נחלה עם מצרים, משום שיש בה אחיזה לישמעאל מימין ועשו משמאל המצירים לישראל, אבל נחלת יעקב אבינו היא **"נחלה בלי מצרים"**, כי כוחות הקליפות המצירים לישראל אין להם שום אחיזה בקדושתו.

לפי זה מגלה לנו ה"ברית כהונת עולם" ענין נפלא, כי כאשר נתבונן בתורה נראה שנשתעבדו ישראל בגלות מצרים תחת קליפת מצרים, רק כל הזמן שייחד הקב"ה את שמו רק על אברהם אבינו **"אלקי אברהם"** וכן על יצחק אבינו **"אלקי יצחק"**, כמו שאמר הקב"ה ליעקב אבינו בחלום (בראשית כח-יג): **"והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק"**, ולפני שהגיע זמן גאולתם של ישראל ממצרים לא נזכר בשום מקום **"אלקי יעקב"**, כי בחלום הסולם היה יעקב אבינו עדיין בחיים, ומבואר במדרש תנחומא (פרשת תולדות אות ז) שאין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם.

אבל כאשר הגיע הזמן לגאול את ישראל ממצרים, צירף הקב"ה לשמות "אלקי אברהם ואלקי יצחק" גם את השם **"אלקי יעקב"**, כמו שכתוב כשנתגלה הקב"ה למשה רבינו במראה הסנה (שמות ג-ו): **"ויאמר אנכי אלקי אביך אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב"**, ואז בישר הקב"ה למשה רבינו שהגיע הזמן להוציא את ישראל ממצרים, כמו שכתוב (שם י): **"ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים"**. פירוש, **"ועתה"** שאני מצרף את שמי **"אלקי"** גם ליעקב להיקרא **"אלקי יעקב"**, כבר אפשר להוציא את ישראל מגלות מצרים.

יעק"ב בחילוף א"ת ב"ש בגימטריא יו"ם צר"ה, יו"ם צר"ה בחילוף א"ת ב"ש בגימטריא אלה"י יעק"ב

בדרך זו ממשיך ה"ברית כהונת עולם" רמז נפלא בפירוש הכתוב **"יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלקי יעקב"**, על פי הידוע שיש חילוף אותיות האל"ף בי"ת בחילוף של א"ת ב"ש, שהאות הראשונה **א'** מתחלפת עם האות האחרונה **ת'**, וכן האות השניה **ב'** מתחלפת עם האות השניה מהסוף למפרע שהיא **ש'** וכן הלאה.

נמצא לפי זה כי שמו של **יעק"ב** בחילוף א"ת ב"ש [כזה **י-מ ע-ז ק-ד ב-ש** שהן אותיות **מזד"ש**] בגימטריא **יו"ם צר"ה**, כי כשיש ח"ו **"יום צרה"** הרי זו תוצאה משמו של **"יעקב"** לבד בלי הצירוף של שם "אלקי" לשמו של יעקב, אולם כאשר ישראל מתפללים לפני הקב"ה ביום צרה, הרי הם זוכים להחליף את האותיות של **יו"ם צר"ה** בחילוף א"ת ב"ש [**י-מ ו-פ מ-י צ-ה ר-ג ה-צ** שהן אותיות **מפיהג"צ**] שאז הן עולות בגימטריא **אלה"י יעק"ב** המבטל את הצרה.

וזהו סוד הכתוב **"יענך ה' ביום צרה"**, כאשר אדם נמצא במצב של **"יום צרה"**, משום שהוא בבחינת **יעק"ב** לבד שבחילוף א"ת ב"ש הוא בגימטריא **יו"ם צר"ה**, והוא מתפלל ביום צרה להינצל מן הצרה, אז **"יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב"**, שמחליף לו הקב"ה את **יו"ם צר"ה** בחילוף א"ת ב"ש שהוא בגימטריא **אלה"י יעק"ב**, ואז הוא זוכה להינצל מיום צרה בזכות **"אלקי יעקב"**, שהוא **נחלה בלי מצרים**, שאין בה אחיזה לכוחות הטומאה המצירים לישראל.

הנה כי כן זהו ביאור הגמרא: **"מאי דכתיב יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלקי יעקב, אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה"**, כי כל זמן שנקראו רק **"אלקי אברהם ואלקי יצחק"** עדיין היה מקום לגלות מצרים וליום צרה, אבל אחרי שייחד הקב"ה את שמו על יעקב בתואר **"אלקי יעקב"**, אז אפשר להינצל מיום צרה בזכות הצירוף של **"אלקי יעקב"**.

סוד הכתוב "בכל צרתם לו צר" הקרי הוא "לו צר" והכתיב הוא "לא צר"

והננו ממשיכים במסע הקודש של ה"ברית כהונת עולם", שמבאר לפי זה סוד הכתוב בדרך רמז אשר לא שזפתם עין (ישעיה סג-ט): **"בכל צרתם לו צר"**, ונמסר שם הקרי **"לו צר"** באות ו', והכתיב הוא "לא צר" באות א', והביאור בזה כמו שמבאר שם בתחילת הפרק, להורות כי כאשר הקב"ה כביכול משתתף בצרתם של ישראל בבחינת **"בכל צרתם לו צר"**, הנה על ידי זה מתבטל הצר לגמרי בבחינת **"בכל צרתם לא צר"**, כי אין שטן ואין פגע רע.

אמנם לפי האמור מבאר ה"ברית כהונת עולם" הסוד הגנוז בפסוק זה, כי **צרת"ם** הוא אותיות **צ"ר ת"ם**, לרמז בכך שהצרה היא ליעקב אבינו שנקרא (בראשית כה-כז) **"איש תם"**, והכוונה בזה כי הצרה נוגעת אליו כשהוא נקרא **"יעקב"** לבד שבחילוף א"ת ב"ש הוא בגימטריא **יו"ם צר"ה**, ולכן תראה כי **צרת"ם** בגימטריא בדיוק **אלה"י אברה"ם אלה"י יצח"ק יעק"ב**, בלי הצירוף של **"ואלקי"** לשמו של יעקב שמבטל את הצרה.

אמנם מאחר שהקב"ה מצטער בצרתם של ישראל, כפי שרמוז בפסוק **"בכל צרתם לו צר"**, לכן הוא מצרף ברוב רחמיו וחסדיו את שמו לשמו של יעקב שיהיה נקרא **"אלקי יעקב"**, ואז סוד הכתוב הוא **"בכל צרתם לו צר" - בכ"ל** בגימטריא **ואלה"י**, וכאשר נצרף **בכ"ל צרת"ם** הרי זה עולה בגימטריא בדיוק **אלה"י אברה"ם אלה"י יצח"ק ואלה"י יעק"ב**, ועל ידי זה מתבטלת הצרה ומתקיים הכתיב **"בכל צרתם לא צר"**, כי אין שטן ואין פגע רע.

מעתה יאירו עינינו בדברי ה"ברית כהונת עולם" שמפרש לפי זה סוד הכתוב בפרשתנו: **"ויירא יעקב מאד ויצר לו"**, כשהלך יעקב לקראת עשו נתיירא, שהרי **"יום צרה"** נוגע לו, משום שבעודו בחיים הרי הוא נקרא **"יעקב"** בלי הצירוף של **"אלקי"**, וכפי שרמוז בכתוב **צרת"ם** שהוא אותיות **צ"ר ת"ם**.

וזהו שהתפלל לפני הקב"ה: **"ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק"**, הרי עד עתה לא הזכיר הקב"ה בחלומו של יעקב אלא **"אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק"**, ועדיין לא נזכר בשום מקום **"ואלקי יעקב"**, משום שהיה עדיין בחיים, ומבואר במדרש תנחומא (פרשת תולדות אות ז) שאין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם.

וזהו שהוסיף לומר **"קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך"**, עדיין קטונתי שאזכה לכך שתייחד את שמך עלי, **"כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות"**, רק שני מחנות של **"אלקי אברהם ואלקי יצחק"**, בלי המחנה השלישי של **"אלקי יעקב"**, לכן אני מתפלל לפניך **"הצילני נא מיד אחי מיד עשו"**. זהו תוכן דבריו הקדושים בתוספת ביאור.

אין אחיזת החיצונים בשם "אלקי יעקב" כי הוא כנגד בית המקדש השלישי שיתבטלו החיצונים מן העולם

רחש לבי דבר טוב לבאר הטעם שאין לקליפות שום אחיזה בתואר **"אלקי יעקב"**, על פי מה שדרשו בגמרא (פסחים פח.): **"מאי דכתיב** (ישעיה ב-ג) **והלכו עמים רבים ואמרו, לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר** (בראשית כב-יד) **אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר** (שם כד-סג) **ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר** (שם כח-יט) **ויקרא את שם המקום ההוא בית אל"**.

וביאר האלשיך הקדוש בפרשת בחוקותי (ויקרא כו-יג ד"ה או יאמר), כי האויבים שלטו בבית המקדש הראשון שהיה כנגד אברהם משום שיצא ממנו ישמעאל, וכן שלטו בבית המקדש השני שהיה כנגד יצחק משום שיצא ממנו עשו, אבל בבית המקדש השלישי שיבנה בזכות יעקב אבינו שהיתה מיטתו שלימה יתקיים לנצח נצחים בלי שום ביטול.

נקדים עוד מה שפירש כ"ק מרן השר שלום מבעלזא זי"ע, מה שתיקנו לומר בליל שבת קודש (תפלת "רבון כל העולמים"): **"ושויתי ה' לקראתי שתרחמני עוד בגלותי לגאלני"**. וצריך ביאור דקדוק הלשון **"שתרחמני עוד בגלותי לגאלני"**, שהרי אם כוונתנו להתפלל בזה על הגאולה היה צריך לומר **"שתרחמני מגלותי לגאלני"**.

וביאר בדברי קדשו על פי שגילה חידוש נפלא, כי כמו שאנו צריכים להתפלל על הגאולה, כן אפשר להתפלל שימשיך לנו הקב"ה עוד בהיותנו בגלות מהניסים שהוא עתיד לעשות לישראל בגאולה העתידה. וזהו פירוש התפלה שאנו מתפללים לה': **"שתרחמני עוד בגלותי לגאלני"**, שתרחם עלינו עוד בהיותנו בגלות להמשיך עלינו ישועות מהגאולה העתידה.

מעתה יש לומר כי מטעם זה אין אחיזת הקליפות בתואר **"אלקי יעקב"**, כי הוא כנגד בית המקדש השלישי בגאולה העתידה, שהקליפות וכוחות הרע יתבטלו כליל מן העולם, כמו ששנינו בגמרא (סוכה נב.): **"לעתיד לבוא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים**

ובפני הרשעים". ולכן כשאנו מזכירים שם "**אלקי יעקב**" אנו זוכים להמשיך מעין הגאולה העתידה התבטלות החיצונים.

יומתק להבין בזה הטעם שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לפתוח ג' פעמים ביום את הברכה הראשונה של תפלת שמונה עשרה: "**ברוך אתה ה' אלקינו ואלקי אבותינו, אלקי אברהם, אלקי יצחק, ואלקי יעקב. האל הגדול הגבור והנורא אל עליון. גומל חסדים טובים. וקונה הכל. וזוכר חסדי אבות. ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה**".

וצריך ביאור מהו הענין שאנו מזכירים בברכה הראשונה את הגאולה לבני בניהם. אך לפי האמור יש לומר כי היות שאנו מזכירים בתחילת הברכה את כל ג' אבות הקדושים "**אלקי אברהם, אלקי יצחק, ואלקי יעקב**", אשר מצד "**אלקי יעקב**" אין לקליפות שום אחיזה, בסוד מה שכתוב "**יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלקי יעקב**", לכן ראוי להזכיר את הגאולה העתידה שנזכה אליה בזכות הצירוף של "**אלקי יעקב**".

"אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב" יש בהם כ"ו אותיות כמספר שם הוי"ה שאין לחיצונים אחיזה בו

רחש לבי דבר טוב לבאר עוד טעם, מדוע כשאנו מצרפים לאבות הקדושים גם את התואר "**אלקי יעקב**" אין לחיצונים אחיזה בסוד "**ישגבך שם אלקי יעקב**", על פי מה שביאר ב"שערי אורה" למקובל האלקי ר' יוסף ג'יקאטיליה זצ"ל (שער ה) הטעם שאין לחיצונים אחיזה מיעקב אבינו כי אם מאברהם ויצחק, כי אברהם אבינו מדתו חסד שהיא שם **א"ל**, כמו שכתוב (תהלים נב-ג): "**חסד אל כל היום**", ויצחק אבינו מדתו גבורה שהיא שם **אלקים**, ומצד ב' שמות אלו יש מקום ליניקת החיצונים בעת החטא, אבל יעקב אבינו מדתו תפארת שהיא השם **הוי"ה** שם העצם שאין בו אחיזת החיצונים, הנה קצת מהדברים בלשון קדשו:

"**ואחר שהודענוך אלו העיקרים הגדולים, יש לנו לחזור ולהודיעך מה טעם שבעים שרים נאחזין באברהם ויצחק, שהם א"ל אלהי"ם, ולא ביעקב שהוא סוד הוי"ה יתברך... ולפיכך אמר יעקב לבניו כשבא ליפטר מן העולם,** (פסחים נו:) **שמא יש בכם פסולת כמו באברהם ויצחק, ענו כולם ואמרו, שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, כשם שאין בליבך אלא אחד, כך אין בליבנו אלא אחד...**

ולפיכך תמצא אברהם ויצחק, שניהם משני צדדין מול השרים, זה מימין וזה משמאל, זה בכינויין של א"ל לימין, וזה בכינויין של אלהי"ם לשמאל. אבל יעקב ע"ה שהוא מזוקק ואין בו פסולת, הוא באמצע בין אברהם ויצחק, והוא מיוחד לשם הוי"ה העומד באמצע, ואין לאחד מן השרים חלק בשם הוי"ה, כמו שהודענוך כבר לפי שהוא באמצע, ומי הוא הנוחל שם הוי"ה, יעקב ובניו שהם באמצע".

נקדים עוד מה שהביא ה"צמח צדיק" להרה"ק רבי מנחם מענדל מוויז'ניץ זי"ע (פרשת לך לך ד"ה ואגדלה שמך) בשם הרה"ק מאפטא זי"ע, שביאר הטעם שאנו מזכירים בכל ג' תפלות שמונה עשרה "**אלק"י אברה"ם אלק"י יצח"ק ואלק"י יעק"ב**", משום שיש בהם **כ"ו** אותיות כמספר שם **הוי"ה**, כדי לעורר בכך מדת הרחמים על ישראל, ולכן אין אנו מזכירים "**ואלקי ישראל**", שאז היו בהם כ"ז אותיות.

על פי האמור מפרש ה"צמח צדיק" בהפטרה לפרשת לך לך (ישעיה מ-כז): "**למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה**"' וגו'. הנביא התכוון ליישב הקושיא, "**למה תאמר יעקב**", למה אנו מזכירים בתפילותינו "**ואלקי יעקב**", הלא היה ראוי יותר "**ותדבר ישראל**", להזכיר "**ואלקי ישראל**", ומתרץ, "**נסתרה דרכי מהוי"ה**", אם היו מזכירים את שם ישראל, לא היה רמוז בהם כ"ו אותיות כמספר שם **הוי"ה** שהוא מדת הרחמים.

בענין זה מצינו פנינה יקרה בספר "ראשי בשמים" להרה"ק רבי ישעיה מושקאט זצ"ל בפרשת לך לך, שחידש גם כן הטעם שאנו אומרים "**אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב**", משום שיש בהם כ"ו אותיות כמספר שם **הוי"ה** שהוא מדת הרחמים. והוסיף לפרש בזה כמין חומר מקרא שכתוב (תהלים קכד-א): "**לולי הוי"ה שהיה לנו יאמר נא ישראל**". פירוש, לולי שם **הוי"ה** שהיה לנו שעולה כ"ו היינו אומרים "**ואלקי ישראל**".

הנה כי כן ירווח לנו להבין הטעם שהצירוף של "**ואלקי יעקב**" לשאר האבות מוציא את ישראל מצרתם, כי בצירוף שמו יש בהם כ"ו אותיות כמספר שם **הוי"ה**, שהוא שם העצם שאין בו שום יניקת החיצונים, אלא אדרבה הם בטלים ומבוטלים מאורו הגדול, כדברי ה"שערי אורה" הנ"ל: "**ואין לאחד מן השרים חלק בשם הוי"ה, כמו שהודענוך כבר לפי שהוא באמצע, ומי הוא הנוחל שם הוי"ה, יעקב ובניו שהם באמצע**".